

УДК 130.2

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v048.2024.6>**О. В. Запорожченко**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0496-2605>

кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри права і соціальної роботи

Ізмаїльського державного гуманітарного університету

Р. В. МножинськаORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8459-3496>

кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри філософії та культурології

Київського національного університету технологій та дизайну

О. П. СтупакORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7846-1489>

старший викладач кафедри психології, філософії

та соціально-гуманітарних дисциплін

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

ІНФОРМАЦІЙНА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Постановка проблеми. У сучасному світі відбуваються глибокі зміни в усіх сферах життя суспільства. Важливу роль у цих змінах відіграє швидка інформаційна глобалізація, яка впливає на розвиток політики, економіки, культури, освіти, права та інших сфер і є потужним інструментом формування сучасної особистості.

Матеріальним аспектом глобалізації є технологічна революція, яка впливає на появу абсолютно нових комунікаційних та інформаційних технологій і уможливорює всесвітній доступ до інформації та інтелектуальної власності.

В умовах інформаційної глобалізації відбувається активна трансформація особистості, формується так звана «особистість ХХІ століття» та нове сучасне покоління в якому відбувається усвідомлення свого «Я» та формування «Я-концепції», визначення своєї життєвої і соціальної позиції, ідентичності, що дозволяє максимально реалізувати особистісний потенціал.

Виходячи з вищесказаного, необхідно дослідити вплив глобалізації інформації на формування сучасної особистості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій дозволив визначити, що дослідженням проблематики глобалізації цікавилися як вітчизняні так і закордонні науковці, серед яких можемо виокремити: З. Бжезінського, Ж. Бодріярда, І. Валлерстайна, Е. Геллнера, Дж. Нейсбіта, Ф. Фукуяму, С. Хангінтона.

Розробкою концепцій інформаційного суспільства займалися: Д. Белл, Е. Масуда, Дж. Пентан, Х. Аванс, Е. Тоффлер.

Дослідженням формування сучасної культури в умовах інформаційного суспільства займалися:

О. Барда, П. Бергер, В. Волинець, Я. Зодерсвіт, О. Прудникова, Ю. Юшкевич тощо.

Метою статті є визначення категорії «інформаційна глобалізація» та визначення особливостей впливу інформаційної глобалізації на формування сучасної особистості.

Виклад основного матеріалу. Від початку ХХ століття феномен глобалізації став предметом численних наукових досліджень, головним чином через зростання світової економіки та стрімкий розвиток нових інформаційних технологій. Як наслідок, глобалізація вплинула на всі сфери людського життя, як фінансову, так і культурну та духовну.

Що стосується дефініції «глобалізація» то науковці трактують її по-різному. Так наприклад, Б. Струтинський пише, що «Глобалізація – це взаємодія держав, народів, етносів, соціальних спільностей у єдиній системі відносин на планетарному рівні; система відкритого культурного обміну, запозичення зразків поведінки та адаптації культурних стереотипів; розширення меж спілкування (...) виникнення єдиного економічного, екологічного, інформаційного простору ...» [1, с. 67].

О. Запорожець вважає, що глобалізацію потрібно розглядати в двох аспектах: по-перше, це об'єктивний процес розширення взаємодій між суб'єктами міжнародних відносин, посилення транскордонних потоків товарів, послуг, капіталу, людей тощо. З іншого боку, як об'єкт пильної уваги вчених і політиків, глобалізація перетворюється на своєрідну концепцію, що базується на певних ідеях і цінностях, яка поширюється акторами міжнародних відносин з певними цілями [2, с. 43].

Американський науковець Р. Робертсон вважає, що глобалізація виступає об'єктивним процесом ущільнення всього світу і суб'єктивним процесом все більшого усвідомлення світу як єдиного цілого. Під «феноменологічним ущільненням світу» він розуміє процес посилення взаємозалежності (торгівельної, військової і політичної) між країнами, що входять до світової соціальної системи, так і «зростаючу ймовірність того, що вчинки, бажання або уподобання окремих індивідів будуть визначатися не їхньою локальною, етнічною приналежністю, а більш широким горизонтом референції та будуть адресуватися до світового контексту [2, с. 44].

На думку К. Черної, глобалізацію потрібно розглядати як явище гібридизації. Сама ж гібридизація передбачає виникнення нових, змішаних форм кооперації і виступає «чинником реорганізації соціальних просторів». Виходячи з даного положення, термін «гібридизація» означає «шляхи, через які форми виокремлюються від існуючих практик і рекомбінуються з новими формами в нових практиках». Внаслідок такої діяльності можуть виникати нові форми організацій: транснаціональні, макрорегіональні, мікрорегіональні, локальні тощо. Авторка також бере до уваги думку деяких дослідників про те, що гібридизація – це не поява нових соціальних організацій, а формування неформальних просторів, які водночас виступають «джерелом соціального оновлення» [3, с. 17].

Т. Чубко пропонує розглядати глобалізацію як процес, ознаками якого є «формування спільного світового економічного, політичного та культурного просторів, який функціонує на основі універсальних загальноновизнаних правових цінностей та принципів і опосередковується загальними організаційними формами (інститутами)» [4, с. 398].

Д. Білокопитов, висвітлює глобалізацію як «багатовимірний процес, який одночасно відбувається майже в усіх сферах життєдіяльності, і передбачає зростання інтеграції, уніфікацію практик, збільшення взаємозалежності» [5].

В. Кириченко трактує глобалізацію як процес загальносвітового об'єднання з метою спільного вирішення нагальних проблем, об'єднання на основі спільних інтересів, створення середовища, комфортного для життєдіяльності людей, які підтримують спільні норми та цінності [6, с. 24].

У ХХІ столітті активно почала розвиватися інформаційна глобалізація.

М. Багров у своєму дослідженні визначив, що глобалізація інформаційного суспільства це:

1) суспільство нового типу, яке формується в результаті глобальної соціальної революції, базисом якої є вибуховий розвиток та конвергенція інформаційних і телекомунікаційних технологій;

2) суспільство знання, де головним двигуном добробуту кожної людини й держави стає знання, набуте завдяки безперешкодному доступу до інформації та вміння її обробляти;

3) глобальне суспільство, у якому обмін інформацією не має кордонів – часових, просторових, політичних, де приймаються рішення щодо покращення всіх аспектів якості життя на основі наукової обробки даних та сучасного знання;

4) суспільство, яке сприяє як взаємопроникненню культур, так і відкриває кожному співтовариству нові можливості для самореалізації [7].

Проаналізувавши терміни «глобалізація» та «інформаційна глобалізація», ми дійшли висновку, що інформаційна глобалізація – це всесвітній процес, який розвивається і змінюється внаслідок інтенсивної трансформації інформаційних технологій та їх сильного впливу на різні сфери суспільного життя, що в кінцевому результаті призводить до появи нового сучасного стилю розвитку особистості.

В умовах інформаційної глобалізації розвиток сучасної особистості і суспільства в цілому пов'язаний з процесами накопичення, обробки та використання інформації. Процес комп'ютеризації, інформатизації та оцифрування пронизує всі сфери суспільного життя, суттєво змінюючи не лише їхній зміст, а й спосіб відображення розвитку буття у свідомості людини. Важливим фактором суспільного розвитку і найважливішою цінністю сучасної епохи є інформація, яка циркулює каналами зв'язку і об'єднує людей в соціальне ціле, що формує глобальний інформаційний простір. Саме ця інформація є сьогодні своєрідним капіталом, а сучасні засоби комунікації є важливим засобом доступу до цього «інформаційного капіталу». Телебачення, комп'ютери та Інтернет є символами сучасності і пропонують нові способи розуміння світу.

Дуже слушною є думка В. Іжболдін у праці «Генезис концепції інформаційного суспільства» науковець наголошує, що інформатизація стала домінуючим фактором світової історії, вона вже реальність, що впливає на світові події. Вона охоплює різні галузі соціальної дійсності, духовної та матеріальної культури, ставши одним із головних факторів глобалізації [8].

Сучасне інформаційне суспільство – це суспільство, в якому інформація є найважливішим багатством і ресурсом. Інформаційне суспільство – це найбільш технологічно розвинена людська цивілізація, яка виникла в результаті комп'ютерної та інформаційної революції і базується на інформаційних технологіях, інтелектуальних комп'ютерах, автоматизації та роботизації всіх сфер і галузей економіки та управління, єдиній сучасній інтегрованій системі комунікацій [9].

Безперечним є той факт, що сучасна інформаційна глобалізація здійснює вплив на формування сучасної особистості, адже активними темпами відбувається інформатизація освіти.

З'являються нові способи отримання знань, інноваційні технічні засоби отримання інформації. Донедавна єдиним джерелом знань були друковані книги та бібліотечні фонди (у традиційному розумінні). Принцип комп'ютеризації освіти зробив можливим отримання систематизованої інформації з мінімальними витратами часу на дослідження. Завдяки всесвітній павутині стало можливим отримання інформації у великих масштабах, в тому числі альтернативної інформації та доступ до першоджерел, в тому числі і зарубіжних. Електронний продукт випереджає паперовий.

Інформатизація освіти надає такі можливості: використання комп'ютерних засобів як допоміжних процедур для ефективнішого вирішення системи дидактичних завдань (довідкова інформація, інструкції, обчислювальні операції, демонстрація тощо); можливість тренінгу та контролю за отриманням знань; застосування комп'ютерної техніки у навчальному процесі дає змогу вирішувати інші за змістом і формою завдання, проводити лабораторний експеримент тощо; моделювання зміст об'єктів засвоєння шляхом їх конструювання (створення віртуального середовища в окремих галузях знань та навчальних дисциплінах). Однак вказаний перелік є поверхневий, оскільки розвиток інформаційних технологій з високою активністю надає нові технічні можливості та сприяє полегшенню засвоєнню та оновленню знань [10].

Ще однією особливістю впливу інформаційного середовища на розвиток особистості є те, що інформатизація узаконила та розширила певний культурний стандарт. Відповідно до розуміння цього стандарту особистість в умовах інформаційного суспільства повинна володіти кількома іноземними мовами, вміти користуватися персональним комп'ютером, здійснювати процес комунікації з представниками інших культурних світів, розуміти основні тенденції розвитку сучасного мистецтва, літератури, філософії [1, с. 68].

Також вважаємо, що інформаційна глобалізація надає свободу сучасній особистості, оскільки глобалізація усуває кастові, класові, національні і цивілізаційні обмеження [2, с. 47].

Є. Головаха та Т. Паніна у своїх дослідженнях дійшли думки про те, що інформаційна глобалізація призводить до того, що в останні роки суттєво побільшало, а особливо в Україні, так званих «інтерналів» – людей, котрі відповідальність за те, як складається їхнє життя, покладають передусім на самих себе, а не на зовнішні обставини. І хоча «екстерналів» і досі більше за «інтерналів»,

в останні роки вони вже не становлять більшості населення. Якщо зважити, що інтернальність є психологічною домінантою людей, які живуть в економічно розвинених демократичних державах, можна констатувати, що в Україні останніми роками спостерігається тенденція наближення особистісних характеристик населення до базисного типу особистості в країнах Заходу [11].

Інформаційна глобалізація впливає на розвиток у сучасної особистості:

- 1) пізнавальної гнучкості;
- 2) ініціативи та саморегуляції;
- 3) критичного та аналітичного мислення;
- 4) креативності та розв'язання завдань;
- 5) співпраці та комунікації;
- 6) медійної та ІКТ-грамотності (інформація, комунікація, технології).

Значного розвитку завдяки інформаційній глобалізації набувають такі навички особистості як Soft Skills (м'які навички) та Hard Skills (жорсткі навички).

Soft Skills (м'які навички) – це особисті характеристики, завдяки яким особистість може успішно взаємодіяти в команді під час розв'язання будь-яких робочих питань.

До навичок Soft Skills належать наступні вміння:

активне слухання (здатність уважно слухати, ставлячи допоміжні запитання, що дозволяють опоненту ширше розкрити думку та зрозуміліше пояснити свою позицію);

вміння вести перемовини;

невербальні елементи комунікації (вміння не тільки висловлювати думку розумно та стисло, але й застосовувати

жести, міміку, поставу на підтвердження слів, що робить спілкування більш виразним);

вміння переконувати;

вміння презентувати та виступати публічно;

storytelling (вміння розповідати);

письмові навички (наприклад, вміння укладати звіти, вести бізнес-комунікацію).

Hard Skills (жорсткі навички) – це сукупність знань, які можна здобути в процесі навчання, протестувати, оцінити за допомогою конкретних параметрів або характеристик.

На основі інформаційної глобалізації у сучасної особистості відбувається усвідомлення оточуючої дійсності, котра не обмежується однією національною культурою, а постає цілісною системою, де починає будуватися фундамент для власних життєво-ціннісних орієнтацій.

Інформаційне середовище впливає також на підвищення рівня толерантності особистості в умовах глобалізації суспільства, адже вирішення глобальних проблем людства потребує нової філософії толерантності. Толерантність – це прийняття та повага до чужого вибору, особливостей, думок.

Толерантність є рисою цивілізованого суспільства. Тому що люди, які хочуть жити в гармонії та порядку, ніколи не ображатимуть, принижуватимуть чи будуть завдавати шкоди людині з протилежними поглядами. У розвинених країнах високий рівень толерантності: ніхто не обмежує свободу волі іншого через те, що не погоджується з чужим світоглядом.

Висновки. Таким чином, здійснивши дослідження окресленої нами проблематики ми дійшли висновку, що в умовах інформаційної глобалізації особистість постійно перебуває в курсі найважливіших подій, які відбуваються у світі. Технологічні засоби дають можливість отримувати інформацію з різних джерел і від різних користувачів, які живуть у різних куточках світу. До головних переваг, які інформаційна глобалізація чинить на формування сучасної особистості можемо віднести: доступ до знань для вирішення різних життєвих проблем і пошуку найкращих рішень; можливість налагодження глобальної комунікації з іншими людьми. Спільне життя в суспільстві неможливе без обміну думками, ідеями, суб'єктивними враженнями, фактами та припущеннями. Тому одним із ключових елементів соціалізації людини є формування потреби в отриманні та передачі інформації, що на психологічному рівні забезпечується процесами спілкування, мислення, відчуття (сприйняття) тощо. Потреба у взаємодії з іншими членами соціуму іноді перевищує безпосередню, об'єктивну потребу людини у знаннях для вирішення повсякденних завдань. У цьому випадку зміст нівелюється, і на перший план виходить процес споживання інформації або передачі інформації. Становлення інформаційного суспільства призвело до стрімкого збільшення та оновлення знань, а науково-технічний прогрес розширив повсякденні можливості та доступ до них для пересічного громадянина.

Література

1. Струтинський Б. Д. Інформаційно-культурна глобалізація як феномен сучасного стану цивілізаційних трансформацій. *Мистецтвознавчі записки*. 2019. Випуск 35. С. 66–71.
2. Запорожець О. Ю. Глобалізація як чинник ідеологічного впливу у сучасному світі. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2012. Випуск 111 (Частина I). С. 43–48.
3. Чернова К. О. Глобалізація як вимір сучасності: соціокультурний аспект. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2011. Випуск 13. С. 16–20.
4. Чубко Т. П. Глобалізація: поняття, вплив на сучасні державу і право. *Форум права*. 2010. № 1. С. 396–405.
5. Білокопитов Д. В. Глобалізація як чинник впливу на сучасне громадянське суспільство. *Державне будівництво: електрон. наук. фахове вид.* 2016.

№ 1. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2016-1/doc/5/01.pdf>

6. Кириченко В. В. Інформаційне суспільство: еволюція явища та глобалізаційна трансформація суспільного світосприйняття. *Теорія і практика сучасної психології*. 2018. №2. С. 22–26.

7. Кольцова І. Інформаційна глобалізація в Україні: детермінанти, особливості та переконання. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2018. №1 (3). С. 43–48.

8. Білан Н. Формування інформаційного суспільства в умовах глобалізації. *Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації*. URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/1262>

9. Пожувев І. В. Інформатизація як глобальна світова тенденція сучасного інформаційного суспільства. *Гуманітарний вісник ЗДА*. 2008. Випуск 32. С. 4–19.

10. Хомишин І. Ю. Принципи інформатизації освіти в умовах глобалізації суспільства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2016. № 850. С. 123–128. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_850_21

11. Головаха Є., Паніна Н. Українське суспільство 1992-2008: Соціологічний моніторинг. Київ, 2008. 85 с.

Анотація

Запорожченко О. В., Множинська Р. В., Ступак О. П. Інформаційна глобалізація як чинник формування сучасної особистості. – Стаття.

У статті розглядається вплив інформаційної глобалізації на формування сучасної особистості. Зазначено, що від початку ХХ століття, феномен глобалізації став предметом численних наукових досліджень, головним чином через зростання світової економіки та стрімкий розвиток нових інформаційних технологій. Як наслідок, глобалізація вплинула на всі сфери людського життя, як фінансову, так і культурну та духовну. Акцентовано увагу на тому, що в умовах інформаційної глобалізації відбувається активна трансформація особистості, формується так звана «особистість ХХІ століття» та нове сучасне покоління в якому відбувається усвідомлення свого «Я» та формування «Я-концепції», визначення своєї життєвої і соціальної позиції, ідентичності, що дозволяє максимально реалізувати особистісний потенціал. Визначено, що інформаційна глобалізація – це всесвітній процес, який розвивається і змінюється внаслідок інтенсивної трансформації інформаційних технологій та їх сильного впливу на різні сфери життя суспільства, що в кінцевому підсумку призводить до появи нового сучасного стилю розвитку особистості. Звернуто увагу на те, що в умовах інформаційної глобалізації розвиток сучасної особистості і суспільства в цілому пов'язаний з процесами накопичення, обробки та використання інформації. Процес комп'ютеризації, інформатизації та оцифрування пронизує всі сфери суспільного життя, суттєво змінюючи не лише їхній зміст, а й спосіб відображення розвитку буття у свідомості людини. Важливим фактором суспільного розвитку і найважливішою цінністю сучасної епохи є інформація, яка циркулює каналами зв'язку і об'єднує людей в соціальне ціле, що формує глобальний інформаційний простір. Обґрунтовано, що інформаційна глобалізація безпосередньо впливає на розвиток у сучасної особистості. Під впливом інфор-

маційної глобалізації у особистості розвиваються: пізнавальна гнучкість; ініціативність та саморегуляція; критичне та аналітичне мислення; креативність та розв'язання завдань; співпраця та комунікація; медійна та ІКТ-грамотність; Soft Skills (м'які навички) та Hard Skills (жорсткі навички) та життєво-ціннісні орієнтації.

Ключові слова: сучасна особистість, глобалізація, інформаційна глобалізація, інформатизація, інформаційне суспільство.

Summary

Zaporozhchenko O. V., Mnozhynska R. V., Stupak O. P. Information globalization as a factor in the formation of a modern personality. – Article.

The article examines the impact of information globalization on the formation of a modern personality. It is noted that since the beginning of the twentieth century, the phenomenon of globalization has been the subject of numerous scientific studies, mainly due to the growth of the world economy and the rapid development of new information technologies. As a result, globalization has affected all spheres of human life, including financial, cultural and spiritual. The author emphasizes that in the context of information globalization, an active transformation of the individual is taking place, the so-called «personality of the XXI century» and a new modern generation are being formed in which there is an awareness of the «I» and the formation of the «I-concept», the definition

of one's life and social position, identity, which allows one to maximize personal potential. It is determined that information globalization is a worldwide process that develops and changes as a result of the intensive transformation of information technologies and their strong impact on various spheres of society, which ultimately leads to the emergence of a new modern style of personal development. The author emphasizes that in the context of information globalization, the development of a modern personality and society as a whole is associated with the processes of accumulation, processing and use of information. The process of computerization, informatization and digitization permeates all spheres of public life, significantly changing not only their content but also the way in which the development of being is reflected in human consciousness. An important factor in social development and the most important value of the modern era is information circulating through communication channels and uniting people into a social whole that forms the global information space. It is substantiated that information globalization directly affects the development of a modern personality. Under the influence of information globalization, a person develops the following: cognitive flexibility; initiative and self-regulation; critical and analytical thinking; creativity and problem solving; cooperation and communication; media and ICT literacy; Soft Skills and Hard Skills; and life and value orientations.

Key words: modern personality, globalization, information globalization, informatization, information society.